

Factsheet

Specialistische Begeleiding voor mensen met een visuele beperking

Een beperkte groep cliënten

Sinds 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de ondersteuning van mensen met een visuele beperking. Alhoewel er zo'n 300.000 mensen met een visuele beperking zijn in Nederland¹, heeft slechts een klein deel behoefte aan specialistische begeleiding en/of specialistische dagbesteding. Het gaat om mensen die behalve met een visuele beperking, vaak ook kampen met bijkomende problematiek: lichamelijk, psychiatrisch, auditief, cognitief en/of psychosociaal. Het gaat om een beperkte groep; gemiddeld nog geen twee mensen per gemeente.

Participatie is topsport!

Voor mensen met een visuele beperking en bijkomende problematiek is participatie topsport! In tegenstelling tot mensen die 'alleen' blind of slechtziend zijn, is deze groep niet of nauwelijks in staat om te compenseren: een route aanleren met een geleidestok bijvoorbeeld wordt moeilijk als je geheugen je in de steek laat. Veel mensen in deze groep zijn minder sociaal vaardig en/ of vertonen onbegrepen gedrag; dit kan een direct gevolg zijn van de visuele beperking, maar het kan ook het gevolg zijn van isolement waardoor sociale vaardigheden onvoldoende zijn aangeleerd of weer verloren zijn gegaan. De hulpvragen van deze specifieke groep hebben veelal te maken met het compenseren van de visuele beperking, het juist gebruik van hulpmiddelen en het kunnen hanteren van de energiebalans: manieren om activiteiten minder inspannend te maken, het coördineren van hulpvragen, communiceren over slechtziendheid/ blindheid, begrip en onbegrip van mensen om hen heen en het grenzen kennen en aangeven.

Landelijke inkoopafspraken

Het aanbod van specialistische ondersteuning (specialistische begeleiding én dagbesteding) voor deze doelgroep wordt geleverd door drie landelijke ZG-aanbieders in Nederland (Bartiméus, de Robert Coppes Stichting en Visio). Om uitval van aanbod te voorkomen en de continuïteit van ondersteuning te kunnen waarborgen, is in 2012 het besluit genomen door het ministerie van VWS en de VNG om voor deze specifieke groep landelijke inkoopafspraken te maken in de vorm van een Raamovereenkomst. De raamovereenkomst en de programma's van eisen zijn te vinden op www.vng.nl/landelijkeinkoop.

Wat is nodig om te participeren?

Bartiméus, de Robert Coppes Stichting en Visio bieden een specifieke en specialistische benadering om niet op zichzelf staande vaardigheden te kunnen aanleren en te oefenen. Vaak zijn er meer mogelijkheden dan in eerste instantie wordt gedacht. Daarom is het ook cruciaal dat bij iedere cliënt met een visuele beperking die zich meldt, door

¹ Bij de groep van 300.000 mensen gaat het om mensen die een visuele beperking hebben conform de NOG-richtlijn. Daarnaast is er nog een groot aantal mensen dat visuele beperkingen ondervindt als gevolg van niet-aangeboren hersenletsel (NAH).

deskundigen wordt beoordeeld in hoeverre revalidatie nog mogelijk is. Revalidatie is in alle opzichten – vooral voor de cliënt zelf natuurlijk maar ook maatschappelijk en financieel gezien – de beste optie. Als de cliënt kan revalideren is de kans groot dat hij daarna zelfstandig kan functioneren en optimaal kan participeren. Het feit dat de specialistische begeleiding meestal voortkomt uit een revalidatietraject en wordt geleverd door dezelfde instelling is bij deze clientgroep (en de combinatie van problematiek) enorm belangrijk. Juist bij deze clientgroep is (de combinatie van problematiek) is een vertrouwensbasis cruciaal voor het succes van de begeleiding van de client.

Hoe werkt het?

De toegang tot de specialistische ondersteuning en/of dagbesteding valt onder de verantwoordelijkheid van de individuele gemeente (of samenwerkende gemeenten als gemeenten hierover onderling afspraken maken). Lang niet iedere cliënt met een visuele beperking heeft echter revalidatie of specialistische begeleiding nodig. Om ervoor te zorgen dat cliënten de zorg krijgen die ze nodig hebben, is de toegang als volgt georganiseerd:

- Cliënten komen veelal op verwijzing van oogartsen of huisartsen binnen bij de gespecialiseerde instellingen;
- Belangrijk is dat bij iedere cliënt met een visuele beperking die zich meldt, wordt beoordeeld in hoeverre visuele revalidatie nog mogelijk is. De gespecialiseerde revalidatie-instellingen beschikken over een enorme expertise om ook bij cliënten waar dat in eerste instantie wellicht onmogelijk blijkt, tóch 'het onderste uit de kan te halen'; als de cliënt kan revalideren, is de kans groot dat hij daarna zelfstandig kan functioneren en optimaal kan participeren;
- Veel van de cliënten met een visuele beperking zullen uiteindelijk de gespecialiseerde instelling niet nodig hebben. Zij kunnen volstaan met de ondersteuning vanuit de mantel- of thuiszorg.

Wat levert Specialistische Begeleiding op?

- De cliënt kan zelfstandig blijven wonen. Cliënten kunnen de regie over hun eigen leven behouden, beschikken over de benodigde voorzieningen en krijgen grip op hun leven. De zelfstandigheid en participatie worden bevorderd. Zonder deze specialistische begeleiding en/ of dagbesteding zouden cliënten mogelijk gedragsproblemen krijgen, in een instelling moeten verblijven of verwaarlozen;
- Overlast voor de samenleving wordt voorkomen. Met specialistische begeleiding en/of dagbesteding worden deze cliënten 'op de rails' gehouden, zodat overlast voor de samenleving tot een minimum wordt beperkt.

Marlies (58): 'Mijn wereld is een stuk complexer geworden, zonder de juiste hulp raak ik hierin letterlijk het overzicht kwijt'

Marlies (58), alleenstaand, loopt moeilijk als gevolg van een ongeval vijf jaar geleden. Toen werd zij tijdens het werk aangereeden door een auto. Ze raakte korte tijd in coma, in het ziekenhuis werd hersenletsel vastgesteld. De gevolgen van het ongeval ondervindt zij nog dagelijks. Ze is blind geworden, haar rechterbeen functioneert niet meer zoals het hoort, het geheugen is aangetast en emotioneel kan ze zoals ze zelf zegt "minder in haar kruiwagen meedragen".

Na ontslag uit het ziekenhuis is ze opgenomen in een gespecialiseerd revalidatiecentrum voor mensen met een visuele beperking, Visio het Loo Erf. "Ik heb daar veel geleerd, onder meer braille, huishoudelijke vaardigheden en beeldhouwen met speksteen, waardoor ik mijn tast meer heb ontwikkeld. Een psycholoog heeft me geleerd hoe ik zo weinig mogelijk last heb van de demonen die in mijn hoofd zaten". Na vertrek bij het Loo Erf heeft ze nog een jaar gerevalideerd vanuit thuis waar inmiddels veel is aangepast aan haar handicaps.

"Toch blijf ik beperkingen ondervinden. Braille leren is mij niet gelukt. Dit gebeurt wel vaker, helaas ben ik niet de enige die dit overkomt. Ook functioneert mijn geheugen veel minder goed dan voor het ongeluk. Eveneens kan ik mezelf minder goed concentreren en kan ik geen lange afstanden meer lopen. Sociaal-emotioneel voel ik me een stuk beter dan direct na het ongeval, maar het lukt me niet mijn handicap volledig te verwerken. Ik heb er geregeld veel last van, verval dan in passiviteit en voel me down".

Sinds enige tijd krijgt Marlies specialistische begeleiding van de Robert Coppes Stichting. Marlies: 'dankzij deze hulp kan ik zelfstandig blijven wonen'. Kees, mijn begeleider, coördineert heel veel voor mij. Hij helpt me met mijn aangepaste computer, oefent nieuwe programma's met mij, lost problemen op met de aanpassingssoftware die niet altijd goed werkt, bijv. bij het internetbankieren. Ook houdt hij in de gaten dat zaken betaald worden en brieven verstuurd, want ik vergeet dit zo nu en dan. Daardoor zijn een jaar geleden grote schulden ontstaan, die ik nu gelukkig heb opgelost samen met Kees. Routes naar bijvoorbeeld nieuwe winkels, vrienden en clubs oefent hij met mij, hij wijst me op nieuwe ontwikkelingen op het gebied van mobiliteit en aanpassingen. Ook ondersteunt hij me sociaal-emotioneel. Want ik blijf moeite houden met mijn blindheid ondanks de tips die ik tijdens de revalidatieperiode van de psycholoog heb geleerd'.